

Steeg van de distels

Waar komt de naam Lombardsteeg vandaan? Waarom heeft Leiden een Schagensteeg? Wie woonde er in de Bouwelouwensteeg? Waar heeft de Spijkerboorsteeg zijn naam aan te danken? Hoeveel Molensteegen waren er vroeger in Leiden? Op deze en andere priemende vragen geeft de historische serie Langs Leidse Stegen een antwoord. Vandaag: de Kaardesteeg.

Tussen de Korevaarstraat en de Sint Jorisseeg, achter het aan het Levendaal gelegen filiaal van de Hoogvliet, ligt de Kaardesteeg. Deze steeg fungeert tegenwoordig voornamelijk als aan- en afrijroute voor de bezoekers van de boven de Hoogvliet gelegen parkeergarage. De naam Kaardesteeg wijst er echter op dat de steeg vroeger voor andere doeleinden werd gebruikt.

Voor zover we het kunnen overzien, dateert deze naam uit het begin van de zeventiende eeuw. Voor die tijd heette de steeg de Dwarskamp. De steeg was in die tijd een stukje korter dan nu. Hij begon vanaf de Barbarasteeg en liep van daaraf tot aan de Sint Jorisseeg. Het terrein tussen de Barbarasteeg, de Hogewoerd, de Sint-Jorisseeg en het Levendaal heette in die tijd Klein Barbarije. De Korevaarstraat bestond nog niet in zijn huidige vorm. Op de plaats waar we deze nu vinden, liep een smalle steeg, de Stinksteeg, van het Steenschuur tot aan het Levendaal.

Een kamp is een omheind veld, en de kamp tussen de Barbarasteeg en de Sint Jorisseeg werd kennelijk gebruikt voor het kaarden van wol of laken. De Dwarskamp was van oorsprong waarschijnlijk een pad dat dwars over de kaardekamp liep. In de loop van de tijd werd de bebouwing langs de Dwarskamp echter langzamerhand dichter en verloor het pad zijn open karakter.

De kaardekamp raakte steeds verder ingesloten door huizen en hoewel de naam Dwarskamp nog tot ver in de zeventiende eeuw in gebruik bleef, werd de naam Kaardesteeg vanaf het begin van die eeuw meer en meer gebruikt. Daarnaast vinden we een enkele keer de naam Kaardekampsteeg.

Op de kaardekamp kunnen zich twee handelingen hebben afgespeeld die allebei van belang waren voor de fabricage

van kwalitatief goed laken. Aan het begin van het weefproces werd de ruwe wol met een kaarde bewerkt om de laatste ongerechtigheden eruit te verwijderen en de vezels te ontwarren en in dezelfde richting te leggen.

Aanvankelijk gebruikte men hiervoor de stekelige bolletjes van de kaarde, een bepaalde distel. De naam kaarde komt uit Latijn *carduus* dat 'distel' betekent. De ook voorkomende naam kaardedistel is dus eigenlijk dubbelop. Ter vervanging van deze bolletjes maakte men al in de middeleeuwen ijzeren kammen die hetzelfde effect gaven, maar een stuk gemakkelijker te hanteren waren. Een dergelijk stuk gereedschap heette eveneens een kaarde.

Hierna werd de gekaarde wol tot een mooie gelijkmatige draad gesponnen, waarvan vervolgens laken werd geweven. Na het weven werd het laken zelf opnieuw met de kaarde bewerkt. Hierbij trok men de wolhaartjes voorzichtig met de kaarde uit het vilt en kamde ze vervolgens allemaal in dezelfde richting, waardoor het laken een mooi gelijkmatig en vol uiterlijk kreeg. De Leidse lakenindustrie is inmiddels verdwenen, maar de Kaardesteeg blijft ons eraan herinneren.

TANNEKE SCHOONHEIM

Dr. Schoonheim werkt op het Instituut voor Nederlandse Lexicologie in Leiden. Reageren: tanneke.schoonheim@inl.nl

